

Щодо змісту спеціального кримінологічного запобігання злочинам в Україні

Колб О.Г., директор ННІПП НАВС, доктор юридичних наук, професор

В науці під спеціально кримінологічним запобіганням злочинам розуміють сукупність заходів, цілеспрямованих на боротьбу зі злочинністю, що здійснюються органами, підприємствами, організаціями, установами, які мають функції закріплені у відповідних нормативно-правових актах [1, с. 64]. При цьому суб'єкти, які здійснюють зазначений вид запобігання злочинам, вченими відносяться до спеціалізованих суб'єктів [2, с. 64]. До цих суб'єктів запобігання злочинам відноситься й оперативні підрозділи, мова про які ведеться в ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

В науковій літературі говорять також про систему профілактики (запобігання, протидії, попередження тощо) злочинам, тобто про сукупність державних органів, громадських організацій та громадян, які цілеспрямовано здійснюють на різних рівнях й у різних масштабах управління й планування попереджувальної діяльності, виконання профілактичних заходів та мають у зв'язку з цим певні права й обов'язки і несуть відповідальність за досягнення поставленої мети [3, с. 115], хоча, як свідчить практика, така система є умовною, через низку факторів, що обумовлюють діяльність суб'єктів запобігання злочинам.

Об'єктами спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, як і, зокрема, й інших рівнів даного виду суспільної діяльності, є: а) злочинність; б) її детермінанти; в) особа злочинця; г) умови формування особи злочинця, які підлягають корегуванню [3, с. 115].

У широкому змісті спеціально-кримінологічне запобігання злочинам полягає у: 1) цілеспрямованому здійсненні цього виду запобіжної діяльності як функції; 2) зв'язку з елементами системи «по горизонталі» (взаємодія) і «по вертикалі» (підпорядкування); 3) неухильному виконанні команд управляючого механізму системи; 4) виборі лінії поведінки відповідно до стану об'єкта профілактичного впливу [2, с. 63]. У більш вузькому змісті спеціально-кримінологічне запобігання злочинам мислиться як синтезована кримінологічна теорія і практика, власне організації протидії злочинності шляхом розробки і використання спеціальних знань і методів кримінології та інших галузей знань (соціології, економіки, психології, педагогіки, антропології, статистики тощо) [4, с. 21].

Таким чином, слід визнати, що спеціально-кримінологічне запобігання злочинам – це не простий і не випадковий набір певних заходів, а комплекс науково-обґрунтованих, практично необхідних і реально здійснюваних заходів, спрямованих саме на недопущення потенційних злочинів на різних етапах їх кримінального формування. Саме тому, як вірно зазначає В.В. Голіна, зазначений запобіжний напрям здійснюється на макро-, мікро- та індивідуальному рівнях. Більш того, спеціально-кримінологічне запобігання

злочинам спрямоване не тільки на недопущення конкретних її проявів з боку певних осіб, а й на ті негативні явища і процеси в суспільстві, які створюють, так би мовити, певний рівень і структуру криміногенного потенціалу, що виявляється в частоті й тяжкості вчинених злочинів [4, с. 21-22].

Виходячи з вищевикладеного, в науці зроблено висновок про те, що завданням спеціально-кримінологічного запобігання злочинності є як запобігання виникненню детермінуючих злочинності проявів негативних явищ і процесів, їх обмеження і усунення, так і оперативне реагування на формування і розвиток злочинної поведінки [5, с. 400].

Список використаних джерел:

1. Профілактика злочинів : підруч. / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гідата ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2011. – 720 с.
2. Кримінологія : [навч. посіб.] / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб, та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2009. – 312 с.
3. Кримінологія : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 414 с.
4. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / Голіна В.В. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
5. Голіна В.В. Поняття і структура спеціально-кримінологічного запобігання злочинності //Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5-ти т. – Т. 5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В.В. Сташиса. – Х.: Право, 2008. – С. 357-400.

Особливості термінології окремих статей Кримінального кодексу України

Опалинський Ю.В., начальник ННІЗН НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

З метою уніфікації кримінально-правової термінології до Верховної ради України подається безліч законопроектів, в яких пропонується доповнити Загальну частину Кримінального кодексу України (далі – ККУ) «новою» термінологією або окремими Розділами, та відповідно до цього внести зміни та доповнення до низки статей Особливої частини вказаного Кодексу.

Зазначимо, що основним призначенням законодавства про кримінальну відповідальність є визначення, наприклад які саме суспільно небезпечні діяння є злочинами й які покарання необхідно застосувати до осіб, що їх вчинили (частина друга статті 1 ККУ). При цьому, чинним ККУ встановлюється кримінальна відповідальність за діяння, що вчиняються у різних сферах суспільного життя (у сфері власності, службової діяльності, здійснення правосуддя тощо). Відносини у вказаних сферах врегульовуються цілою низкою галузевих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, у яких і даються визначення правовим термінам, які застосовуються у цих актах. Так, у ККУ (у тексті статей або примітках до них) даються визначення лише тих понять, які відсутні у відповідних галузевих нормативно-правових актах, або тих, яким для цілей кримінального закону дається інше, ніж у відповідних галузевих законах, змістовне навантаження.

Перевантаження кримінального законодавства України визначеннями понять, які не є суто кримінально-правовими, і які вже визначені законодавцем в інших законодавчих актах, на наш погляд, є недоцільним.